

ETIČKI KODEKS ARHIVISTA

1. Arhivisti treba da čuvaju integritet arhivske građe i da na taj način garantuju da ona nastavlja da bude trajno i pouzdano svedočanstvo prošlosti.

Primarni zadatak arhivista jeste očuvanje integriteta dokumenata koji su im povereni na brigu i čuvanje. U izvršavanju ove dužnosti oni moraju da vode računa o legitimnim, mada ponekad međusobno suprotstavljenim, pravima i interesima poslodavaca, vlasnika, osoba koje se spominju u dokumentima i korisnika, prošlih, sadašnjih i budućih. Objektivnost i nepristrasnost arhivista su mera njihove profesionalnosti. Oni moraju da se odupiru svakom pritisku, bez obzira odakle dolazio, kome je cilj manipulacija svedočanstvom ili prikrivanje ili iskrivljavanje činjenica.

2. Arhivisti vrednuju, odabiraju i čuvaju arhivsku građu u njenom istorijskom, pravnom i administrativnom kontekstu, poštujući, dakle, princip provenijencije, tako što će sačuvati izvorne odnose među dokumentima i omogućiti da se oni jasno uoče.

Arhivisti deluju u skladu s opšteprihvaćenim načelima i praksom. Arhivisti moraju da obavljaju svoje zadatke i svoje funkcije u skladu s arhivističkim načelima u odnosu na nastajanje, rukovanje i raspolaganje registraturskom i arhivskom građom, uključujući elektronske i multimedijske zapise, zatim u odnosu na odabiranje i preuzimanje dokumenata radi njihovog konačnog smeštaja u arhive, u odnosu na bezbednost, čuvanje i zaštitu arhivske građe o kojoj brinu, u odnosu na sređivanje, opisivanje, objavljivanje i obezbeđivanje dostupnosti tih dokumenata. Arhivisti treba nepristrasno da vrednuju dokumenta, da zasnivaju svoj sud na temeljnom poznavanju administrativnih potreba svojih ustanova kao i politike prijema arhivske građe u svojim ustanovama. Oni treba da sređuju i opisuju dokumente koji su odabrani za čuvanje u skladu s arhivističkim načelima (naročito u skladu s načelom provenijencije i načelom prvobitnog reda) i opšteprihvaćenim standardima, i to što ranije, u skladu s mogućnostima. Arhivisti treba da preuzimaju arhivsku građu u skladu s ciljevima i mogućnostima svojih ustanova. Oni ne trebaju da zahtevaju ili da prihvataju preuzimanje građe kad bi to moglo da ugrozi integritet ili bezbednost dokumenata; oni treba da saraduju kako bi obezbedili da se dokumenta smeste u najprikladnije depoe. Arhivisti treba da saraduju u cilju povraćaja arhivske građe.

3. Arhivisti treba da čuvaju verodostojnost dokumenata tokom arhivske obrade, zaštite i korišćenja.

Arhivisti moraju da obezbede da arhivska verodostojnost dokumenata, uključujući i elektronske ili multimedijske zapise, ne bude umanjena u toku arhivističkog rada na

odabiranju, sređivanju i popisivanju, zaštiti i korišćenju. Svako odabiranje sprovodi se u skladu s pažljivo utvrđenim postupcima i kriterijumima. Zamena originala drugim oblicima treba da se izvrši u svetlu pravne, istinite i informativne vrednosti dokumenta. Kada su dokumenti čije korišćenje podleže ograničenjima privremeno uklonjeni iz fascikle, ta činjenica treba da se saopšti korisniku.

4. Arhivisti treba da obezbede kontinuiranu dostupnost i razumljivost dokumenata.

Arhivisti treba da odabiraju dokumenta za trajno čuvanje ili za uništenje prvenstveno da bi sačuvali bitno svedočanstvo o delovanju osobe ili ustanove koja ih je stvorila ili prikupila, ali isto tako imaju u vidu da se interesi istraživača menjaju.

Arhivisti moraju da budu svesni da preuzimanje dokumenata sumnjivog porekla, ma kako zanimljiva, može da podstiče nezakonitu trgovinu. Oni treba da sarađuju sa svojim kolegama i službama nadležnim za hvatanje i gonjenje osoba osumnjičenih za krađu arhivske građe.

5. Arhivisti treba da vode dokumentaciju o svojim postupcima pri obradi arhivske građe kako bi bili u stanju da ih opravdaju.

Arhivisti treba da se zalažu za ispravnu primenu kancelarijskog poslovanja tokom životnog veka dokumenata i da sarađuju sa stvaraocima registratorske građe pri upotrebi novih oblika zapisa i prakse uvođenja novih informacionih tehnologija. Oni ne treba da brinu samo o prikupljanju postojećih dokumenata, već i da obezbede da postojeći informacioni i arhivski sistemi od samog početka ugrade odgovarajuće postupke koji će omogućiti da se sačuvaju vredni dokumenti. Arhivisti koji pregovaraju sa službama koje predaju dokumenta ili sa vlasnicima dokumenata treba da se zalažu za poštene odluke zasnovane na, kad god je to moguće, punom uvažavanju sledećih faktora: ovlašćenju za predaju, poklon ili otkup; finansijskom dogovoru i koristi; planu sređivanja i obrade; autorskom pravu i uslovima korišćenja. Arhivisti treba da čuvaju trajno dokumenta o preuzimanju arhivske građe, čuvanju i celokupnom obavljenom arhivskom radu na njoj.

6. Arhivisti treba da promovišu najširu, istovetnu dostupnost arhivske građe svim korisnicima.

Arhivisti treba da izrađuju odgovarajuća opšta i posebna informativna sredstva za svu arhivsku građu koju čuvaju. Oni treba nepristrasno da svima pruže savete i da koriste sva raspoloživa sredstva kako bi svima obezbedili ujednačeni nivo usluge. Arhivisti treba ljubazno da odgovaraju, da nastoje da pomognu, kod svih razumnih pitanja koja se odnose na arhivsku građu koju čuvaju i da podstiču njeno korišćenje u najvećoj mogućoj meri, a u skladu sa politikom ustanove, zaštitom građe, zakonskim odredbama, pravima pojedinaca i sporazumima sa darodavcem. Potencijalnim korisnicima treba da objasne o postojećim ograničenjima korišćenja i da ih pravedno primenjuju. Arhivisti treba da suzbijaju nerazumna ograničenja u pristupu i korišćenju arhivske građe, ali mogu predložiti ili prihvatiti kao uslov za preuzimanje jasno utvrđena ograničenja s privremenim trajanjem. Oni treba iskreno da razmotre i nepristrasno da primene sve

dogovore postignute u vreme preuzimanja, ali, u interesu liberalizacije pristupa, oni bi trebali ponovo da pregovaraju o uslovima u skladu sa promenjenim okolnostima.

7. Arhivisti treba da poštuju i slobodu pristupa i privatnost, i da postupaju u okvirima zakonskih propisa na snazi.

Arhivisti treba da vode računa da privatnost pravnih i fizičkih lica, kao i državna bezbednost budu obezbeđeni bez uništavanja informacija, naročito kada se radi o elektronskim arhivama gde su promene i brisanje podataka uobičajena praksa. Oni moraju da poštuju privatnost osoba koje su stvorile dokumenta, ili na koja se dokumenta odnose, naročito kada te osobe nemaju uticaja na odluke o korišćenju i raspolaganju dokumentima.

8. Arhivisti trebaju da koriste posebno poverenje koje im je ukazano za dobro svih i da izbegavaju da se koriste svojim položajem za vlastitu ili bilo čiju neopravdanu dobit.

Arhivisti treba da su suzdržavaju od bilo kakvih aktivnosti koje bi mogle da ugroze njihov profesionalni integritet, objektivnost i nepristrasnost. Oni ne trebaju iz svoje delatnosti da izvlače bilo kakve finansijske ili druge lične koristi koje bi mogle da budu na štetu ustanove, korisnika i kolega. Arhivisti ne trebaju da skupljaju originalna dokumenta ili da učestvuju u bilo kakvoj trgovini dokumentima u svoje ime. Treba da izbegavaju delatnosti koje bi u javnosti mogle da izazovu utisak sukoba interesa. Arhivisti mogu da koriste arhivsku građu svoje ustanove za lična istraživanja i objavljivanja, samo ukoliko se takav posao obavlja pod istim uslovima pod kojima rade svi ostali korisnici arhivske građe. Oni ne smeju da otkrivaju niti da koriste informacije do kojih su došli radom na arhivskoj građi kojoj je pristup ograničen. Ne smeju da dopuste da njihov lični interes za istraživanje ili objavljivanje dođe u sukob sa profesionalnim ili administrativnim obavezama zbog kojih su zaposleni. Kada koriste arhivsku građu svoje ustanove, arhivisti ne smeju da koriste svoje saznanje o neobjavljenim rezultatima pojedinih istraživača a da ih prethodno ne obaveste o svojoj nameri da se njima posluže. Arhivisti mogu da iznose svoje ocene i mišljenja o radovima drugih u svojoj oblasti, uključujući i radove nastale na osnovu dokumenata koji se čuvaju u svojim institucijama. Arhivisti ne smeju da dopuštaju nikome izvan svoje strile da se meša u njihove poslove i obaveze.

9. Arhivisti moraju da nastoje da dostignu najviši profesionalni nivo sistematičnim i stalnim obnavljanjem svog znanja iz oblasti arhivistike i razmenom rezultata svojih istraživanja i iskustava.

Arhivisti treba da nastoje da razvijaju svoje stručno znanje i da se osposobljavaju, da doprinose napretku arhivistike i da obezbede da oni, čije obrazovanje ili obuku nadgledaju, budu osposobljeni za kompetentno obavljanje svojih zadataka.

10. Arhivisti treba da unapređuju zaštitu i korišćenje svetske arhivske baštine kroz saradnju s pripadnicima vlastite i drugih struka.

Arhivisti treba da nastoje da pojačaju saradnju i da izbegavaju sukobe s kolegama, da rešavaju probleme podsticanjem poštovanja arhivističkih standarda i profesionalne etike. Arhivisti saraduju s predstavnicima srodnih struka u duhu međusobnog poštovanja i razumevanja.

INTERNATIONAL COUNCIL ON ARCHIVES
CONSEIL INTERNATIONAL DES ARCHIVES
MEĐUNARODNI ARHIVSKI SAVET

Etički kodeks arhivista (Code of ethics/Code de deontologie)

usvojio je Međunarodni arhivski savet
na 13. Međunarodnom kongresu arhivista,
održanom u Pekingu od 2. do 6. septembra 1996.

Prevod s engleskog originala

ICA